

Motion till riksdagen 2005/06:Ub391

av **Torsten Lindström (kd)**

Mälardalens högskola

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om betydelsen av tydliga och jämförbara styrsystem i högskolepolitiken.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Mälardalens högskola tilldelas vetenskapsområdet humaniora-samhällsvetenskap.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Mälardalens högskola blir universitet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att beslutanderätten över vetenskapsområde bör överföras från regeringen till Högskoleverket.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om Mälardalens högskolas grundutbildningsuppdrag.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att öka söktryckets betydelse i resurstilldelningen till lärosätena.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Mälardalens högskola bör erhålla ett långsiktigt större anslag till forskning.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om relationen mellan grundutbildningsmedel och forskningsmedel till Mälardalens högskola.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om Mälardalens högskolas betydelse för att bidra till att fler får högre utbildning och forskarutbildning i landet.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att underlätta och stödja kommersialisering av forskningsresultat vid Mälardalens högskola.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att låta Mälardalens högskola bilda ett holdingbolag.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om beslutanderätten över den nya mastersexamen.

Fel! Okänt namn på

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om konstnärligt utvecklingsarbete vid Mälardalens högskola.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att avvisa en sammanslagning mellan Mälardalens högskola och Örebro universitet.

Motivering

Mälardalens högskola är ett expansivt lärosäte i en viktig del av Sverige. Högskolan är lokaliserad till huvudsakligen Västerås och Eskilstuna med lärcenter på olika platser i Västmanlands och Södermanlands län. Högskolan ligger i ett befolkningstätt område av Sverige. Mälardalen är Sveriges främsta tillväxtmotor och varje investerad krona i Mälardalen ger tillväxteffekter som kommer hela Sverige till del i form av företagande, arbete, skatteintäkter och välfärd. Inte minst det goda samarbetet med Teknikbyn i Västerås visar vilka positiva effekter för företagandet en väl fungerande högskola kan få. Högskolan har god kvalitet. Viktigt är därför att det eftersträvas nationella styrsystem för lärosätena som bidrar till att främja och premiera kvalitet. Under de senaste åren har i stället kvantiteten stått i fokus i den nationella högskolepolitiken, vilket lett till ekonomiska bekymmer och kvalitetsbrister vid ett flertal lärosäten i landet. Samtidigt är det också av regionala, sociala och arbetsmarknadsmässiga skäl viktigt att Mälardalens högskola får goda villkor. Högskolans två hemmalän, Västmanland och Södermanland, har låg andel högskoleutbildade och befinner sig i gränstrakten mellan det industriella samhällets struktur och kunskapssamhällets nya förutsättningar och möjligheter. Högskolan tar aktiva initiativ för att möta denna situation. För att högskoleutbildning ska komma fler till del är det angeläget att Mälardalens högskola får möjlighet att växa och utvecklas. Mälardalens högskola erbjuder ett brett utbud av utbildningar och kurser inom en mängd olika ämnesdiscipliner. Grundutbildningen är koncentrerad till teknik, vårdvetenskap, humaniora, samhällsvetenskap samt lärarutbildning.

Vid Mälardalens högskola bedrivs också forskning som är av såväl hög vetenskaplig kvalitet som kostnadseffektiv då den i förhållande till investerade statliga medel genererar många forskarexamina som doktor och licentiat. Mälardalens högskola är därtill ett aktivt lärosäte också i nationella forskningssammanhang. Exempelvis deltar högskolan i 7 av 16 nationella forskarskolor.

Högskolan har vidare en hög kompetens inom flera forskningsfält. Mot denna bakgrund ansökte Mälardalens högskola den 25 november 1998 om att få bli universitet. Med universitetsstatus kan fullständig forskarutbildning och examinationsrätt för doktors- respektive licentiatexamen bli möjlig. Ansökan har ännu inte behandlats av regeringen. Däremot har regeringen tilldelat Mälardalens högskola vetenskapsområdet teknik från och med 2001. För Mälardalens utveckling är det väsentligt att Mälardalens högskola får vetenskapsområdet humaniora-samhällsvetenskap och i förlängningen ges universitets-

status. Därmed skulle högskolans möjligheter att attrahera både nya studerandegrupper och skickliga forskarstuderande förbättras. Eftersom kvalitetskraven på goda grunder klarats bör Mälardalens högskola snarast tilldelas vetenskapsområdet humaniora-samhällsvetenskap. Vidare bör intentionen att Mälardalens högskola ska uppnå universitetsstatus uttalas av riksdagen. I sammanhanget bör noteras att detta exempel visar på problematiken i att regeringen handhar beslut om vetenskapsområde. Långsiktigt bör denna befogenhet överföras till Högskoleverket som torde ha lättare att fokusera på de kvalitetsaspekter som rimligen borde vara avgörande för besluten. Vidare finns all anledning att se över styrsystemen för högskolepolitiken i syfte att göra dessa tydligare och med ett högre inslag av jämförbarhet.

I dag är Mälardalens högskola understimulerad och underfinansierad av staten. Forskningsanslaget är det lägsta bland alla lärosäten om man jämför med högskolor med ett eller flera vetenskapsområden. Orsaken till den dåliga anslagsutvecklingen är att vetenskapsområdet för teknik och naturvetenskap tilldelades i en ekonomiskt ogynnsam situation. Medan andra lärosäten som fått vetenskapsområde fick 2 miljoner första året, sedan 10–20 nya miljoner kronor per år i några år så fick Mälardalens högskola bara 2 miljoner första året (2001), ingenting året därpå (2002) och under det tredje året (2003) 13 miljoner. Mälardalens högskola bör få motsvarande medel som andra lärosäten fått för att bygga upp sina vetenskapsområden.

Mälardalens högskola har ett mycket stort grundutbildningsuppdrag, vilket sammantaget gör att förhållandet i kvoten mellan forskningsanslag och grundutbildningsanslag är lågt. Också i detta avseende är Mälardalens högskola grovt missgynnad i jämförelse med andra lärosäten med vetenskapsområde. Mälardalens högskola erhåller år 2005 motsvarande 9 % av grundutbildningsanslaget i forskningsanslag, detta jämfört med t ex Blekinge tekniska högskola som också har vetenskapsområdet teknik och får 32 % och det relativt nybildade Växjö universitet som får 38 %.

Mälardalens högskola har under flera år ålagts betydande grundutbildningsuppdrag inom teknik och naturvetenskap. Det finns dock inte behov av alla tekniker efter avslutad utbildning. Samtidigt är söktrycket stort inom andra av högskolans ämnen. Det paradoxala i nuläget är att högskolan för att leva upp till regeringens uppdrag att utbilda tekniker tvingas skära ner på andra och mer populära utbildningar. Högskolan hindras från att ge utbildning som studenter önskar för att satsa på platser som ingen eftertraktar. Den typen av styrning är knappast bra. Det är betydligt rimligare att söktrycket får större genomslag också i tilldelningen av resurser till lärosätet.

Mälardalens högskola är en ung högskola med få pensionsavgångar under de närmaste 10 åren, men om inte forskning kan erbjudas lärarna blir det ändå svårt att behålla dem inom högskolan. Högskolan bör av den anledningen erhålla ett långsiktigt större anslag till forskning. Vidare bör strävan vara att den nuvarande snedfördelningen mellan medel till grundutbildningen och medel till forskarutbildningen, där andelen forskningsmedel är orimligt liten, görs om så att andelen forskningsmedel kan växa. På så sätt kan en självständig bas för forskningen vid Mälardalens högskola garanteras, vilket tillsam-

Fel! Okänt namn på

mans med de externa finansiärernas insatser kan borga för jämn och hög kvalitet på forskarutbildningen och examinationen därifrån.

I dag har Mälardalens högskola förhållandevis stora externa medel till forskningen. De medel som sökts i konkurrens med andra har ökat i andel. Högskolan har den högsta andelen externa forskningsmedel i Sverige. Det visar att högskolan har hög kvalitet och är relevant för externa finansiärer. Trots det låga anslaget har Mälardalens högskola hög produktivitet i forskarutbildningen. Trots att högskolan aldrig fick ett formellt uppdrag eller mål för examinationen när vetenskapsområdet naturvetenskap-teknik gavs så examinerar högskolan ändå i hög och kvalitativ takt. Om examinationsmålet sätts i relation till det sammanlagda fakultetsanslaget under perioden framgår att Mälardalens högskola erbjuder landets mest prisvärda forskarutbildning.

Vad gäller fakultetsanslag per mål forskarexamina inom vetenskapsområdet teknik är Mälardalens högskola underfinansierad. Högskolan får 326 000 kronor per forskarexamina jämfört med exempelvis Mittuniversitetet som får 9 440 000 kronor per examina. Det är tydligt att staten inte förmår ge lärosätena likvärdiga förhållanden utifrån enhetliga kvalitetskriterier. Förvisso kompenserar Mälardalens högskola i någon mån detta med betydande extern finansiering. Grovt kan sägas att varje statlig miljon i forskningsanslag leder till två externt finansierade miljoner. Mälardalens högskola har således en hög grad av externfinansiering. Denna har möjliggjort högskolans närmast rekordartade produktivitet i forskarutbildningen. Det är ytterligare ett skäl för staten att satsa på Mälardalens högskola. Det försvarar emellertid inte bristen på enhetliga regler.

Angeläget för Sverige är att forskningsresultat i högre grad än hittills kan kommersialiseras. Det bör rimligen ske så att det lärosäte där forskningen bedrivs kan få del av avkastningen. Lärosätena bör också kunna vara en mer aktiv aktör i kommersialiseringprocessen. För Mälardalens högskola är detta angeläget inte minst tack vare samarbetet med Teknikbyn i Västerås. Högskolan har därför hos regeringen ansökt om att få bilda ett holdingbolag. Hittills har inte regeringen medgivit detta. Det bör ske.

Vidare bedrivs vid Mälardalens högskola det s.k. Idélab, vilket fungerar som en inkubator för nyföretagande utifrån samspelet mellan forskning och företagande. Projektet har visat sig vara framgångsrikt och har väckt stort intresse från andra lärosäten. Syftet med Idélab är att främja framväxten av fler kunskapsintensiva företag. En mycket hög andel, 80 %, av företagen har visat resultat under längre tid än ett år. Men inte heller på denna punkt har staten gett högskolan tillräckligt goda spelregler, vilket vore rimligt då detta också leder till att fler arbetstillfällen blir möjliga i regionen och landet.

Regeringen har för riksdagen förelagt propositionen ”Ny värld – Ny högskola”. I denna föreslås att den nya masterexamen som kommer att införas till följd av implementeringen av Bologna-processen ska medges efter beslut av regeringen. Därmed föreligger en betydande risk för politiserade beslut utan hänsyn till kvaliteten hos respektive lärosäte. Beslut om examensrättigheter och rätt till vetenskapsområden bör inte ligga på politisk nivå. Beslutsrätten borde i stället delegeras till annan myndighet, företrädesvis Högskoleverket. Högskolorna ska efter ansökan, prövning av den vetenskapliga kvaliteten och

Fel! Okänt namn på

godkännande av Högskoleverket ges rätt att utfärda masterexamen. Högskoleverket beslutar för närvarande om tillstånd att utfärda högskoleexamen, kandidatexamen, magisterexamen, konstnärliga examina och yrkesexamina. Flera av dessa examina ligger på avancerad nivå. Det är därför logiskt att Högskoleverket beslutar även om tillstånd att utfärda masterexamen. Detta är också angeläget för att undvika en politisering där valtaktiska skäl för mindre noggsamma regeringar kan väga tyngre än kvalitetsaspekterna och studenternas bästa. Så har ju också visat sig vara fallet med den nuvarande regeringen.

Vid Mälardalens högskola finns sedan några år konstnärliga utbildningar i teater, musik och design. Inrättandet av dessa har inte åtföljts av medel från staten för att finansiera forskningens motsvarighet, konstnärligt utvecklingsarbete. Det är förstås orimligt att bedriva undervisning när det i realiteten saknas möjlighet att klara förankringen i det konstnärliga utvecklingsarbetet. Mälardalens högskola bör därför tilldelas sådana medel. På detta område är högskolan en föregångare i mötet mellan människa och maskin, mellan konst och teknik.

Under det senaste året har en sammanslagning av Mälardalens högskola och Örebro universitet utretts på uppdrag av de båda lärosätenas styrelser. Det finns en hel del problem med ett sådant förslag. Lärosätena skiljer sig från varandra på flera avgörande sätt. Mälardalens högskola arbetar överlag mer tematiskt och har en högre externfinansiering av sin forskning. Sådant finansiering kommer såväl från den europeiska unionen som från privata aktörer. Vidare innebär en sammanslagning att flexibiliteten kan gå förlorad. Att föredra är att Mälardalens högskola såsom hittills får möjlighet att finna sina egna samarbetspartner i olika frågor. Mälardalens högskola har också dubbelt så hög finansiering från företag, och betydligt högre anslag har vunnits från offentliga forskningsstiftelser, jämfört med Örebro universitet. En sammanslagning kan mycket väl lägga en hämsko på utvecklingen i Mälardalen, vilket vore förödande. En sammanslagning bör därför avvisas.

Mälardalens högskola fyller såväl ett nationellt som ett regionalt behov och har därtill en hög produktivitetstakt i forskarutbildningen. Högskolan bör därför få kompensation för sina satsningar och även en rimlig likabehandling i förhållande till övriga lärosäten i riket, vilket gagnar hela Sverige.

Stockholm den 21 september 2005

Torsten Lindström (kd)